

روابط در سامانه‌های توصیفی آرشیوی

شورای جهانی آرشیو

ترجمه: آناهیتا نظری

چکیده:

استاندارد حاضر از مجموعه انتشارات شورای بین‌المللی آرشیو (ایکا) است که با هدف شناسایی و برقراری پیوند بین موجودیت‌های آرشیوی با منابع آرشیوی تهیه شده است. سامانه‌های توصیفی آرشیوی نیازمند الزاماتی هستند تا زمینه برقراری پیوند بین موجودیت‌های آرشیوی - منابع آرشیوی، اشخاص، خانواده‌ها، تنالگان‌ها و عملکردی که منابع آرشیوی را ایجاد می‌کنند، نهادهایی با موجودی‌های آرشیوی و توصیف‌های آن‌ها - فراهم شود. بدین منظور عناصر موردنیاز برای برقراری پیوند بین موجودیت‌ها معرفی شده، بعد مطابق با قواعد و دستورالعمل‌ها، نحوه توصیف و برقراری روابط آن‌ها ارائه شده است.

کلیدواژه‌ها

موجودیت‌های آرشیوی، روابط آرشیوی، سامانه‌های آرشیوی، توصیف آرشیوی.

آرشیو ملی، سال چهارم، شماره سوم، پاییز ۱۳۹۷، شماره پیاپی ۱۵؛ صص: ۱۰-۱۹

روابط در سامانه‌های توصیفی آرشیوی^۱

شورای جهانی آرشیو | ترجمه: آناهیتا نظری^۲

۱. این مقاله ترجمه‌ای است از:

- Relationships in archival descriptive systems, Committee on Best Practices and Standards / Sub-committee on archival description.
۲. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، پژوهشگر پژوهشکده اسناد، سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛
Nazari.anahita@gmail.com
- Relationships in archival descriptive systems
  - Documentation
  - Entities
  - Description
  - Evidential value
  - Context
  - Corporate bodies
  - ISAAR: International Standards Archival Authority Records for Corporate Bodies, Persons and Families.
  - ISDF: International Standards for Describing Functions.
  - Functions

مقدمه:

بخش جدایی‌ناپذیر سامانه توصیف آرشیوی^۳، ظرفیت بازنمایی، مستندسازی^۴ و حفظ روابط بین موجودیت‌های^۵ آرشیوی است. شناسایی، توصیف^۶ و مستندسازی این روابط برای حفظ معنا، ارزش شهودی^۷، زمینه^۸ و دسترس‌پذیری منابع آرشیوی در طول زمان ضروری است. تمامی موجودیت‌های یک سامانه توصیفی آرشیوی را می‌توان با استفاده از روابط به هم پیوند داد. این روابط را می‌توان بین موجودیت‌های آرشیوی مشابه (برای مثال: برای نشان‌دادن رابطه قبلی و بعدی بین دو تالگان^۹) و بین موجودیت‌های آرشیوی متفاوت (برای مثال: بین ردیف‌های اسناد و عملکردی که آن‌ها را تولید می‌کند) ایجاد کرد. عوامل برقراری روابط بین موجودیت‌های آرشیوی مشابه در فصل‌هایی از ایسار^{۱۰} و آی‌اس‌دی‌اف^{۱۱} ارائه شده است.

عناصر توصیفی برای روابط

توصیف ایجادکنندگان، عملکردهای انجام‌شده توسط ایجادکنندگان و دارندگان منابع آرشیوی، اساساً برای مستندسازی زمینه ایجاد تهیه می‌شوند. برای کاربرد بهتر این مستندسازی، برقراری پیوند بین پیشینه مستندات با توصیف پیشینه‌ها ضروری است. بنابراین امکان برقراری پیوند بین پیشینه مستندات با توصیف‌های آرشیوی، پیشینه مستندات با توصیف عملکردها^{۱۲} و توصیف عملکردها با توصیف‌های آرشیوی وجود دارد. توصیف ماهیت خاص روابط دارای اهمیت است.

پیشینه مستندات آرشیوی، توصیف عملکردها و توصیف‌های آرشیوی را می‌توان با سایر منابع اطلاعاتی مرتبط و منابع خارجی و منابعی که تحت پوشش سامانه توصیفی آرشیوی نیستند نیز مرتبط کرد. در صورت برقراری چنین پیوندهایی، توصیف ماهیت روابط نیز اهمیت می‌یابد.

عناصر توصیفی زیر عامل برقراری پیوند بین موجودیت‌های آرشیوی و بین موجودیت‌های آرشیوی با سایر منابع اطلاعاتی هستند.

۱- شناسگر^۱ موجودیت‌ها یا منابع مرتبط

هدف: شناسایی انحصاری و دائمی موجودیت و یا منبع آرشیوی مرتبط و امکان برقراری پیوند بین آن‌ها.

قاعده: کد بازیابی^۲، شناسگر، عنوان و شکل مستند نام خاص و دائمی موجودیت آرشیوی یا منابع آرشیوی مرتبط را ثبت کنید. برای ایجاد این کد/شناسگر از استانداردها و قواعد بین‌المللی و ملی استفاده کنید. چنانچه منابع مرتبط دارای بیش از یک کد/شناسگر هستند، روابط را با استفاده از کد/شناسگر بین‌المللی ایجاد کنید.

۲- ماهیت روابط

هدف: شناسایی طبقه عمومی رابطه بین موجودیت آرشیوی و منبع یا موجودیت آرشیوی مرتبط.

قاعده: طبقه عمومی رابطه در دست توصیف را ثبت کنید. از طبقه عمومی رایج در استانداردها یا قواعد و مقررات ملی و بین‌المللی استفاده کنید. برای مثال:

- برای روابط بین تالگان‌ها، اشخاص یا خانواده‌ها و منابع آرشیوی

- ایجادکننده/ایجادشده توسط.
- نویسنده/تألیف توسط.
- متصدی/نگهداری شده توسط.
- مالک/متعلق به.
- کنترل کننده/کنترل شده توسط.
- حق نسخه برداری/حق نسخه برداری متعلق به.
- موضوع/ در رابطه با.

- برای روابط بین تالگان‌ها، اشخاص یا خانواده‌ها و عملکردها:

- کنترل کننده/کنترل شده توسط.

- 1. Identifier
- 2. Reference code

○ مالک/متعلق به.

○ اجراکننده/اجراشده توسط.

- برای روابط بین عملکردها و منابع آرشیوی

○ ایجادکننده/ایجادشده توسط.

○ موضوع/در رابطه با.

○ کنترل کننده/کنترل شده توسط.

هر طرح طبقه‌بندی را که به‌عنوان منبع اصطلاحات واژگان کنترل شده برای توصیف روابط به کار می‌رود در عنصر قواعد و مقررات ثبت کنید.

در صورت نیاز، توصیفی روایی از تاریخچه و یا ماهیت روابط ارائه دهید.

برای توصیف روابط بین عملکرد و تنالگان، شخص یا خانواده، اطلاعات مربوط به نحوه اجرای عملکرد (برای مثال: کامل و بخشی) تنالگان، شخص یا خانواده را مطابق با مقررات یا قواعد ثبت کنید و برای روابط بین نهادهایی با موجودی‌های آرشیوی و منابع آرشیوی، قواعد و یا طرح طبقه‌بندی و یا معیار پذیرفته‌شده نهاد را به کار ببرید.

۳- تاریخ رابطه

هدف: نشان دادن تاریخ تکی، تاریخ‌های فراگیر یا تاریخ‌های تقریبی رابطه.

قاعده: تاریخ تکی، تاریخ‌های فراگیر یا تاریخ‌های تقریبی رابطه را ثبت کنید.

جدول و نمودارها

در جدول و نمودارهای زیر روابط بین استانداردهای توصیفی ایکا^۱ و بازنمایی موجودیت آرشیوی از طریق توصیف آن‌ها ارائه شده است. این نمودارها تمامی روابط احتمالی را نشان نمی‌دهد، بلکه فقط آن‌هایی که مرتبط با اهداف موردنظر هستند را نمایش می‌دهد.

نمودار ۱ روابط بین چهار استاندارد ایکا را نشان می‌دهد^۲. ایساد (جی) حاوی عناصری برای توصیف زمینه و محتوای پیشینه‌هاست و می‌توان فقط با استفاده از ایساد (جی)، توصیف‌های آرشیوی را ایجاد کرد. با این حال می‌توان سامانه توصیفی آرشیوی کامل‌تر، کارآمدتر و انعطاف‌پذیرتری را که در آن موجودیت‌های آرشیوی با استفاده از ایساد (جی)، ایسار، آی‌اس‌دی‌اف و آی‌اس‌دی‌ای‌ای‌اچ^۳ به‌صورت جداگانه توصیف شوند، ایجاد کرد.

نمودار ۲ روابط بین موجودیت‌های آرشیوی را نشان می‌دهد.

1. ICA: International Council on Archives
2. ISAD(G): General International Standards Archival Description
3. ISDIAH: International Standard for Describing Institutions with Archival Holdings

مثال روابط

مثال روابط بین ردیف‌های اسناد، تنالگان، عملکرد و نهادهایی با موجودی‌های آرشیوی عناصر الزامی

FRAD063_1895W	کد(های) بازیابی
سرشماری عمومی کشاورزی و سنجش وابسته	عنوان
۱۹۸۸-۱۹۷۹ (۱۹۸۸/۱۹۷۹ (ایزو ۸۶۰۱))	تاریخ(ها)
ردیف	سطح توصیف
۱۰ متر خطی	حجم و رسانه

ناحیه روابط

رابطه ۱: یک تنالگان (ایجادشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۱۹۸۸-۱۹۷۹ (۱۹۸۸/۱۹۷۹ (ایزو ۸۶۰۱))	ایجاد شده توسط ردیف «سرشماری عمومی کشاورزی و نظرسنجی وابسته» تولیدشده اداره کل کشاورزی و جنگل داری	FRAD063_000000100 وزارت کشاورزی و جنگل داری (مجموعه‌دار)

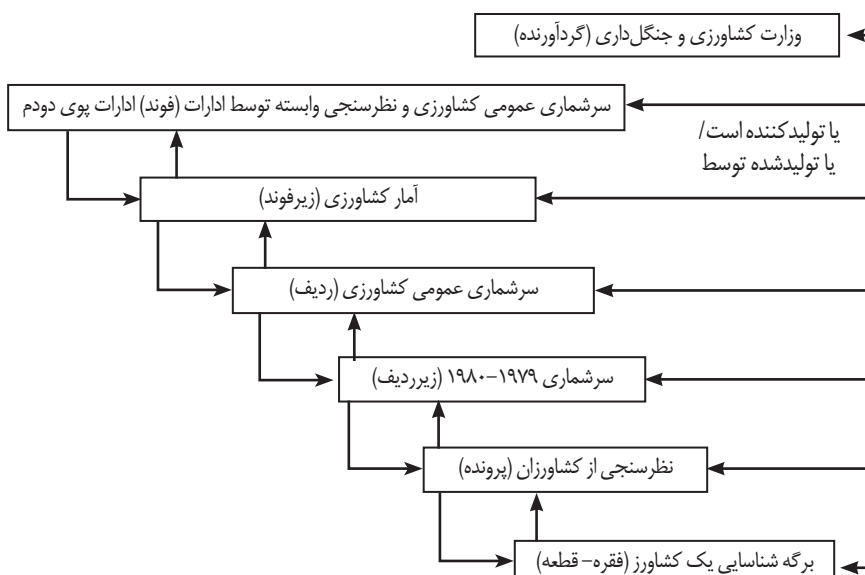
رابطه ۲: یک عملکرد (ایجادشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۱۹۸۸-۱۹۷۹ (۱۹۸۸/۱۹۷۹ (ایزو ۸۶۰۱))	ایجادشده توسط ردیف سازمانی «سرشماری عمومی کشاورزی و نظرسنجی وابسته» نتایج عملکرد مالی سالانه «آمار کشاورزی». اداره کل کشاورزی و جنگل داری	FRAD063_000000200 آمار کشاورزی (عملکرد)

رابطه ۳: نهادهایی با موجودی‌های آرشیوی (نگهدارنده)

شناسگر / نام	ماهیت / توصیف	تاریخ(ها)
FRAD063_000000300 آرشیو ادارات ... (متصدی)	نگهداری شده توسط ردیف سازمانی سرشماری عمومی کشاورزی و نظرسنجی وابسته توسط آرشیو ادارات ... در سال ۲۰۰۰.	۲۰۰۰ ۱۹۹۹ / ۲۰۰۰ (ایزو ۸۶۰۱)

مثال روابط بین یک عملکرد و تالگان‌ها

عناصر الزامی

عملکرد	نوع
حفاظت منابع آب	شکل مستند نام
FRSIAF_000000001	شناسگر توصیف

ناحیه روابط

رابطه ۱: یک تنالگان (اجراشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۱۹۶۸- ۹۹۹۹/۱۹۶۸ (ایزو ۸۶۰۱)	اجراشده توسط وزارت بین‌المللی، امور آب مسائل مربوط به موضوع آب با مشورت وزارتخانه‌های مختلف بررسی می‌شود.	FRSIAF_000000002 مأموریت بین اداری آب (گردآوری)

رابطه ۲: یک تنالگان (اجراشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	نام/شناسگر
-۲۰۰۹ ۲۰۰۹/۹۹۹۹ (ایزو ۸۶۰۱)	اجراشده توسط ادارات منطقه‌ای محیط زیست، برنامه‌ریزی حفاظت آب	ادارات منطقه‌ای برنامه‌ریزی محیط زیست (گردآوری گروهی) FRSIAF_000000003

رابطه ۳: یک تنالگان (اجراشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر / نام
۲۰۰۹ ۹۹۹۹/۲۰۰۹ (ایزو ۸۶۰۱)	اجراشده توسط ادارات دولتی کل کشور برای پیاده‌سازی این بخش از استراتژی آب مأموریت سطح ملی دارند.	FRSIAF_000000004 ادارات دولتی کل کشور (گردآوری گروهی)

رابطه ۴: یک منبع خارجی (موضوع)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۲۰۰۸	موضوع مربوط با	FRSIAF_000000004 حفاظت آب: گزارش عملکرد سال ۲۰۰۸ وزارتی از محیط‌زیست، انرژی، توسعه پایدار و برنامه‌ریزی مسکن و طبیعت

مثال روابط بین ردیفی از اسناد، تنالگان، عملکرد و نهادهایی با موجودی های آرشیوی
عناصر الزامی

ES UPNA 30.00	کد(های) باز یابی
سوابق کارکنان پژوهشی در واحد آموزش	عنوان
۱۹۸۷- ۹۹۹۹/۱۹۸۷ (ایزو ۸۶۰۱)	تاریخ(ها)
ردیف	سطح توصیف
۴ کیلومتر / خطی	حجم و رسانه

ناحیه روابط

رابطه ۱: یک تنالگان (ایجادشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۱۹۸۷ ۹۹۹۹/۱۹۸۷ (ایزو ۸۶۰۱)	تولیدشده توسط ردیف اسناد «پرونده کارکنان پژوهشی موجود در واحد آموزش دانشگاه دولتی ناوارا»	ES UPNA L100 دانشگاه دولتی ناوارا (نهاد)

رابطه ۲: یک عملکرد (ایجادشده توسط)

تاریخ(ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر/نام
۱۹۸۷ ۹۹۹۹/۱۹۸۷ (ایزو ۸۶۰۱)	ایجادشده توسط ردیف اسناد «پرونده کارکنان پژوهشی موجود در واحد آموزش» محصول عملکرد مدیریت پژوهشی است.	ES UPNA 3.00 مدیریت پژوهشی (عملکرد)

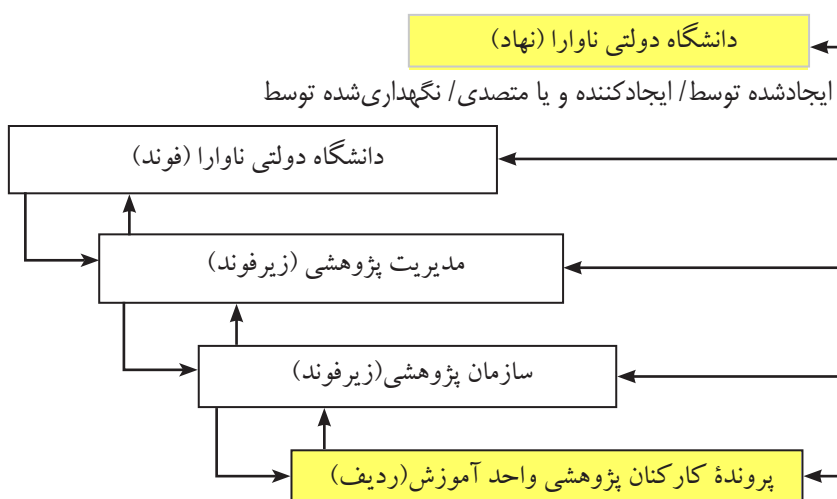

رابطه ۳: نهادهایی با موجودی های آرشیوی (نگهداری شده توسط)

تاریخ (ها)	ماهیت / توصیف	شناسگر / نام
۱۹۹۰ (۱۹۹۰/۹۹۹۹ (ایزو ۸۶۰۱))	نگهداری شده توسط آرشیو دانشگاه دولتی ناوارا مسئول نگهداری و مدیریت مجموعه پیشینه های پرونده کارکنان پژوهشی واحد آموزش است.	ES UPNA آرشیو دانشگاه دولتی ناوارا (متصدی)

رابطه ۱ و ۳: یک تنالگان و نهادهایی با موجودی های آرشیوی (ایجاد شده توسط / نگهداری شده توسط)

رابطه ۲: یک عملکرد (ایجادشده توسط)

